אלא איפוך אפילו באיסורא לית ליה מתקיף ליה רבינא ובאיסורא לית ליה אלא מעתה שתויי יין ופרועי ראש דבמיתה הכי נמי דלית ליה לר"מ (א)והתנן (ב)אלו שבמיתה [א]שתויי יין [ב]ופרועי ראש אלא לעולם תיפוך כי לית ליה בממונא באיסורא אית ליה ושאני סוטה °דאיסורא דאית ביה ממונא הוא:

הדרן עלך שבועת העדות

שבועת (ג)הפקדון נוהגת באנשים ובנשים ברחוקים ובקרובים בכשרים ובפסולים בפני בית דין ושלא בפני בית דין מפי עצמו ומפי אחרים אינו חייב עד שיכפרנו בב"ד דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [ג]בין מפי עצמו בין מפי אחרים כיון שכפר בו חייב [ד]וחייב על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון הפקדון ואינו חייב על שגגתה (ד)גרידתא ומה חייב על זדונה [ה]אשם בכסף שקלים (ה)שבועת הפקדון כיצד [ו]אמר לו תן לי פקדוני שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי או שאמר לו אין לך בידי משביעך אני ואמר אמן הרי זה חייב (ו)השביע עליו חמש פעמים בין בפני בית דין ובין שלא בפני ב"ד וכפר [ז]חייב על כל אחת ואחת אמר רבי שמעון מה טעם מפני שיכול לחזור ולהודות [ח]היו חמשה תובעים אותו (ז)אמרו לו תן לנו פקדון שיש לנו בידך (ח)שבועה שאין לכם בידי אינו חייב אלא אחת [ט]שבועה שאין לך בידי ולא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת ר"א אומר עד שיאמר שבועה באחרונה ר"ש אומר (ט)עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד [י]תן לי פקדון ותשומת יד גזל ואבידה שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת [כ]שבועה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה חייב על כל אחת ואחת (י)[ל]תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי אינו חייב אלא אחת [מ]שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין וכוסמין חייב על כל אחת ואחת רבי מאיר אומר אפילו אמר חטה ושעורה וכוסמת חייב על כל אחת ואחת (כ)[נ]אנסת ופיתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי משביעך אני ואמר אמן חייב רבי שמעון פוטר שאינו משלם קנס על פי עצמו אמרו לו [ס]אע"פ שאינו משלם קנס על פי עצמו משלם בשת ופגם על פי עצמו [ע]גנבת את שורי והוא אומר לא גנבתי משביעך אני ואמר אמן חייב [פ]גנבתי אבל לא טבחתי ולא מכרתי משביעך אני ואמר אמן פטור [צ]המית שורך את שורי והוא אומר לא המית משביעך אני ואמר אמן חייב [ק]המית שורך את עבדי והוא אומר לא המית משביעך אני ואמר אמן פטור [ר]אמר לו חבלת בי ועשית בי חבורה והוא אומר לא חבלתי ולא עשיתי בך חבורה משביעך אני ואמר אמן חייב [ש]אמר לו עבדו הפלת את שיני וסימית את עיני והוא אומר לא הפלתי ולא סימיתי משביעך אני ואמר אמן פטור [ת]זה הכלל כל המשלם על פי עצמו חייב ושאינו משלם על פי עצמו פטור: **גמ'** רב אחא בר הונא ורב שמואל בריה דרבה בר בר חנה ורב יצחק בריה דרב יהודה (ל)תנו שבועות בי רבה פגע בהו רב כהנא אמר

להו

שתויי יין. דבמיתה לא שמעינן לה אלא הן מכלל לאו (סנהדרין פג.) דכתיב (ויקרא י) יין ושכר אל תשת ולא תמותו הא אם תשתו בבואכם אל אהל מועד תמותו: **פרועי ראש.** נפקא לן (סנהדרין שם) מדאיתקש לשתויי יין בספר יחזקאל (מד): **והתנן אלו שבמיתה.** ולא פליג איש עליה: ה"ג **אלא לעולם איפוך וכי לית ליה בממונא.** כלומר אלא כי מפכת לה לא תימא אפילו באיסורא לית ליה אלא ודאי אית ליה ומשום הכי ליכא פלוגתא גבי שתויי יין: **ושאני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא.** גביית כתובתה ושבועה דמתני' נמי ע"י ממון בהא הלכך ר"מ פוטר כדאפכינן ובלאו איפוך ליכא לתרוצה דא"כ לר"מ שבועה דמתניתין איסורא גרידתא היא דע"כ בהכי איצטריך לן לאוקמיה (מ) (והוא השבעת עד אחד שאינו בא לממון) ואי רבנן פטרי בה אלמא לית להו מכלל לאו אתה שומע הן אפילו באיסורא גרידתא א"כ שתויי יין דבמיתה לרבנן מנא להו וכן מצאתי לשון בבלי בספרים ישנים (א) (נ) לא איתמר לא תיפוך משום קושיא דשתויי יין לרבנן:

הדרן עלך שבועת העדות

שבועת הפקדון. **באנשים ובנשים כו'.** איידי דתנא בשבועת העדות [לעיל ל.] באנשים ולא בנשים כו' תנינהו נמי לכולהו: **בקרובים.** שבעל הפקדון קרוב לזה שהפקדון אצלו: **בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד** (ס). אם מפיו נשבע שהוציא שבועה מפיו או שענה אמן אחר שבועה ואח"כ הודה חייב קרבן דכתיב (ויקרא ה) וכחש בעמיתו כל דהו: **ומפי אחרים.** שלא ענה אמן כגון משביעני עליך שתחזיר לי פקדוני ואמר אין לך בידי אינו חייב עד שיכפור בב"ד משום דמושבע מפי אחרים בפקדון לא כתיב ומשבועת העדות גמרינן ליה וסבירא ליה לר"מ דון מינה ומינה והתם בב"ד כדפרישנא בפירקין לעיל (דף לא.): **וחכ"א כו'.** דסבירי להו דון מינה ואוקי באתרה כדפרישנן בפרקין דלעיל (שם): **וחייב על זדון שבועה.** דלא כתיב בהו ונעלם. זדון השבועה שזכור על הפקדון ויודע שמתחייב על כפירתו קרבן: **ועל שגגתה עם זדון הפקדון.** ששגג בקרבן והזיד בפקדון דיודע דהזיד (ע) בפקדון וכפר אבל אינו יודע אם חייב עליו קרבן וכו': **ואינו חייב על שגגה גרידתא.** אם סבור לישבע באמת משום דאנוס הוא: **בכסף שקלים.** הקנוי בשני סלעים דהכי כתיב גבי איל האשם (ויקרא ה) בערכך כסף שקלים: **מפני שיכול לחזור ולהודות.** אחר כפירה נמצא שבכל שבועה הוא כופרו ממון: **שבועה באחרונה.** אין לך בידי לא לך ולא לך בשבועה דהשתא קיימא שבועה אכולהו: **אפילו אמר חטה ושעורה וכוסמת.** בגמרא [לקמן לח.] מפרש לה: **שאינו משלם קנס על פי עצמו.** וכיון דאי אודי לא מיחייב לשלומי כי כפר נמי לאו ממונא קא כפר ליה: **אבל משלם בושת ופגם וכו'.** הילכך ממונא כפריה. ובגמרא [שם:] מפרש פלוגתייהו: **המית שורך את עבדי.** קנסא הוא דמשלם שלשים סלעים אפילו אינו שוה אלא דינר: **אמר לו עבדו הפלת את שיני.** קנסא הוא שיוצא את עבדו לחרות בשביל אבר והרי הוא כבהמתו: **גמ'**

הזיד

ה"ג בקונטרס ור"ח אלא לעולם איפוך ובאיסורא אית ליה ובממונא לית ליה ושאני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא ובספרים היה כתוב לא תיפוך והקשה בקונטרס דלרבנן דפטרי מי לית להו דשתויי יין במיתה ונראה לתרץ דהא דפטרי משום דבעינן שם המיוחד ואינהו אאלהים קאי (ב) אע"ג דככר איפליגו איידי דתנא ר' מאיר מחייב תנא נמי וחכמים פוטרין ואם תאמר התינח סוטה דלית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן משום דאית ביה ממונא אבל אכתי תיקשה מכל הנהו קראי דמייתי פ"ג דקדושין (דף סא:) בשלמא לר"מ היינו דכתיב ואם בחקותי וגו' וכן אם תטיב ואם תאבו ואם לא יתחטא משמע דמצריך ר"מ כפילא אף על גב דליכא אלא איסורא גרידא וי"ל דאם בחקותי ואם תטיב ואם תאבו איכא כמה מצות דאית בהו ממונא והוא יתחטא נמי שייך לענין ממון כגון מטמא תרומה אבל קשיא לר"ת דבספ"ק דנדרים (דף יג:) גבי נדר (ג) לית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן אע"ג דליכא אלא איסורא ואומר הר"ר י"ט דוקא באיסור חמור הוא דאית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן כגון שתויי יין ופרועי ראש דבמיתה וכן נמי גבי (ד) שבועה שלא אוכל לך בפ"ב דנדרים (דף טז.) משמע דאית ליה משום דאיסור חמור הוא דחשיב בפרק בתרא דיומא (דף פו.) חייבי כריתות ולא תשא עמהן ולקמן בריש שבועת הדיינים (דף לט.) נמי אמרינן נזדעזע כל העולם כשאמר הקב"ה לא תשא וא"ת והלא בקדושין (שם) בעי רבי מאיר תנאי כפול בשבועה גבי אז תנקה מאלתי וי"ל דהתם איכא ממונא דכתיב וכל טוב אדוניו בידו:

הדרן עלך שבועת העדות

שבועת הפקדון. **אשם בכסף שקלים.** באשם מעילות כתיב ומיניה ילפינן שאר אשמות:

צט א מיי' פ"א מהל' ביאת מקדש הל' א סמג לאוין סימן ש:
ק ב מיי' שם הל' ח:
א ג מיי' פ"ד מהל' שבועות הל' א סמג לאוין רמא:
ב ד מיי' שם פ"א הלכה ט:
ג ה מיי' שם ופ"ט מהל' שגגות הל' ז ופ"ד מהל' פה"מ הל' כב:
ד ו מיי' פ"ז מהלכות שבועות הלכה א:
ה ז מיי' שם הלכה ט:
ו ח ט מיי' שם הל' י:
ז י מיי' שם הל' יא:
ח כ מיי' שם הל' יב:
ט ל מ מיי' שם הל יג:
י נ ס ע מיי' שם פ"ח הלכה ג:
יא פ מיי' שם הל' א:
יב צ מיי' שם הל' ד:
יג ק מיי' שם הל' ב:
יד ר מיי' שם הל' ד:
טו ש מיי' שם הל' ב:
טז ת מיי' שם הל' א:

◆

רבינו חננאל

כלומר לא חלק בזה (א) ר' מאיר. עצמו שנאמר השמר לך ושמור נפשך מאד ואמרינן כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה. חברו דכתיב לא תקלל חרש: המקלל אביו ואמו ר' מאיר מחייב אפילו בכנויין. ור' מאיר בר' יוסי פליג עליה ואמר בנקבו שם מה ת"ל לימד על אביו ואמו שאינו חייב עד שיקללם בשם: יתיב רב כהנא וקתני יככה ה' (אלהים). וכן יככה אלהים זו היא האלה האמורה בתורה. א"ל רב יהודה כנה כלומר אל תאמר יככה אלהים אלא כך שנה יכהו אלהים. וכן האי קרא לא תקרא גם אל יתצך לנצח. אלא גם אל יתצהו לנצח: אל יכך יברכך וייטיב לך ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרין. פירוש כך מפורש בירושלמי. אמר להם אל יככם אם תבואו ותעידוני מכלל שיככם אם לא תעידוני וכן אם תעידוני יברככם מכלל שאם לא תעידוני יקללכם. ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרין. ומקשינן והא ר' מאיר לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. דתנן בקדושין ר' מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי. ופרקינן איפוך אימא ר' מאיר פוטר וחכמים מחייבין כו'. ואסיקנא לענין איסורא כי הא. וכגון פרועי ראש ושתויי יין דכתיב בהו שלא ישתו יין בבאם אל אהל מועד ולא ימותו. מכלל שאם ישתו ויבואו אל אהל מועד ימותו. כי האי גוונא דהיא איסורא. א"ר מאיר מכלל לאו אתה שומע הן. אבל לענין ממונא כגון תנאי בני גד ובני ראובן לא אמר ושאני סוטה דאע"ג דאיסורא היא (כגון) [כיון] דאית ביה ממונא דצריכה להפקיעה כתובתה לא אמר מכלל לאו אתה שומע הן: ירושלמי הא דתנן עובר בלא תעשה מהו ללקות. חברייא אמרין אינו לוקה. א"ר יוסי משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה (ב). גרסינן בכריתות [פרק] אמרו לו אכלת חלב (דף יב:) אמר אביי מודה ר' מאיר שאם [אמרו לו שנים יודע אתה בעדות פלוני והוא אומר לא ידעתי פטור דאין] בעי אמר לא נתכונתי לעדות: תוספתא (ג) המשביע נשים קטנים או קרובים ופסולין פטורין:

הדרן עלך שבועת העדות

שבועת הפקדון נוהגת באנשים ובנשים ברחוקים ובקרובים בכשרים ובפסולין בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו ומפי אחרים אינו חייב עד שיכפור בב"ד דברי ר' מאיר וחכמים אומרים בין זה ובין זה כיון שכפר בו חייב. וחייב בין בזדון השבועה בין בשגגת הקרבן. והוא דידע בפקדון דאיתיה גביה וכפר ביה. אבל אם שגג בפקדון [פטור] ומהו חייב על הזדון אשם בכסף שקלים: רב אחא ורב שמואל ורב יצחק בעא מיניהו רב כהנא

מסורת הש"ס

א) [נ"ל והתניא], **ב)** סנהדרין כב: פג. [תענית יז:], **ג)** לעיל לא:, **ד)** [בסדר המשנה ל"ג], **ה)** [לעיל לב.], **ו)** ב"ק קו., **ז)** ואמרו לו כל"ל, **ח)** [לקמן לח.], **ט)** [נדרים סו. פז: קדושין מד. מו.], **י)** לעיל כג:, **כ)** כתובות מב. [עי' תוספות לקמן לח. ד"ה אנסת], **ל)** [לעיל כח:], **מ)** רש"ל מ"ז, **נ)** גי' רש"ל דלא איתמר בלא תיפוך, **ס)** במ"א נוסף: מפי עצמו, **ע)** [רש"ש מח"ז],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ושאני וכו' דלא אתמר בלא תיפוך: **(ב)** תום' ד"ה ה"ג וכו' ואע"ג דככר: **(ג)** בא"ד גבי נדר דלית ליה: **(ד)** בא"ד וכן נמי גבי לא שבועה לא אוכל לך:

◆

גליון הש"ס

גמ' דאיסורא דאית ביה ממונא הוא. עי' לעיל דף לג ע"ב ובתוס' שם ד"ה אותן:

◆

מוסף רש"י

אלו שבמיתה. בידי שמים במסכת סנהדרין באלו הן הנשרפין (תענית יז:). **שתויי יין.** במיתה דכתיב יין ושכר אל תשת בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו, דהיינו מיתה בידי שמים מדלא כתיב יומת (שם). **ופרועי ראש.** ששימשו פרועי ראש, שעברו עליהם יותר משלשים יום שלא גלחו ראשם (סנהדרין פג.).

הדרן עלך שבועת העדות

חייב על כל אחת ואחת. חומש ואשם (ב"ק קו.). **עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד.** לעולם אינו חייב עד שיאמר לכל אחד ואחד שבועה לא לך ונמצא בכולן לשקר, אבל אמר שבועה לא לך ולא לך אינו חייב אלא אחת (נדרים סו.). **אנסת ופיתית.** או פיתית (כתובות מב.). **ואמר אמן חייב.** קרן וחומש ואשם אם הודה אחרי כן, וזהו אשם גזילות (שם). **שאינו משלם קנס על פי עצמו.** אלא על פי עדים, וכיון דלאו אודי ליה קמן כשתבעו הוא מיפטר, כי כפירה נמי אין זו שבועת כפירת ממון (שם). **משלם בושת ופגם.** דממונא הוא ולשלם דממונא בכפירה, ולקמן מפרש טעמא דרבנן דקא סברי קנס הוא ולהכי לא תבעו זה בושת ופגם ולא נשבע זה על כפירת קנס (שם).

א) אולי מפרש רבינו דלא כפרש"י אלא קמ"ל דאף ר"מ מודה בזה ולאו רבנן לחודייהו מסיימי למלתייהו הכי: ב) עי' חילופי גירסאות ועי' לעיל כא ע"א. ג) אולי דמיירי דקיבל הנתבע עדותם עליו דאל"כ פשיטא ומתני' היא בריש פירקין ועי' בתוי"ט בפירקין במשנה יא בשם הרמב"ן.